

вони не кидають виклик їхнім цінностям і не створюють практичних перешкод. Опір походить від психологічної перепони, яка може бути ускладненою, оскільки вона абстрактна і вимагає професійного лікування.

Узагальнюючи результати теоретичного дослідження, зазначимо, що інклюзивна освіта стрімко розвивається та потребує вагомій праці для повного включення у освітні процеси ЗВО. Створення справедливого та інклюзивного навчального середовища в закладах вищої освіти — це більше, ніж просто залучення студентів із певними навчальними уподобаннями та потребами до одного курсу. Це стратегічне мислення, яке передбачає та знищує навчальні бар'єри для здобувачів освіти та впроваджує прості й якісні практики, спрямовані на те, щоб зробити ЗВО місцями, де всі можуть активно навчатися. Крім того, інклюзивна освіта робить унікальний внесок студентів з усіх верств суспільства, щоб дозволити кільком групам розвиватися разом. Прогрес йде повільно, оскільки інклюзивна освіта вимагає змін у студентській системі та на всіх рівнях суспільства. При цьому це засіб створення можливостей навчання для студентів, які були виключені з традиційної системи освіти.

Література:

1. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. С. 380
2. ЮНЕСКО (2009) Національна доповідь про забезпечення інклюзивної якісної початкової та середньої освіти. Звіти про інклюзивну освіту Джакарта, Індонезія.
3. Статистичні дані [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>.
4. ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>.

Ленцик Ірина Богданівна

здобувачка магістерського рівня вищої освіти
за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта»

Науковий керівник:

Горішна Н. М., кандидатка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У практиці розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями великого поширення та

застосування набули нетрадиційні методи і способи. Серед них значної уваги заслуговують «інтерактивні» методи, які застосовуються для тренування та розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями. Однією із інноваційних (інтерактивних) технологій розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями є тренінг.

Базовим для нашого дослідження є виокремлення провідних сутнісних характеристик тренінгу, як технології розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями, здійснене авторами В. Бондар, Є. Карпенко та Т. Соколовою. На їх думку, тренінг – це:

- група методів, які забезпечують розвиток комунікативних здібностей та засвоєння будь-якого складного виду комунікативної діяльності [5];
- форма організації групової роботи, яка сприяє активній участі і творчій взаємодії учасників між собою, а також з тренером [1];
- засіб перепрограмування вже існуючої моделі керівництва поведінкою та діяльністю людини [3].

На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти актуальність тренінгових форм пов'язана з тим, що:

- актуалізується весь комунікативний потенціал підлітка: рівень та обсяг його видів комунікативних компетентостей;
- набуваються нові комунікативні вміння і навички в практичних ситуаціях спілкування;
- впровадження інтерактивних методик пробуджує інтерес та стимулює мотивацію підлітків, навчає самостійного мислення, активізує комунікативну й пізнавальну діяльність;
- усувається психологічний бар'єр між підлітками, а також між дітьми і тренером, створюється дружня атмосферу;
- тренер виконує роль помічника, основним завданням якого є вміння скерувати діяльність та взаємодію дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями на досягнення визначеної мети, перемикає і концентрувати їх увагу [1, с. 53].

Перевагами тренінгових методів розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями є:

- якнайбільше наближення взаємодії до реальних ситуацій;
- великий ступінь активізації комунікативної діяльності учнів [5, с. 51].

Тренінгова діяльність передбачає активне мислення, дослідницьку роботу, наявність творчості та креативності, а формою її організації є групова робота. Проведення тренінгу потребує від тренера особливої майстерності, оскільки передбачає застосування системи прийомів, метою яких є не повідомлення знань, а організація умов для самостійного їх засвоєння. Під час тренінгу перевага надається комунікативній діяльності школярів, особистий досвід яких стає базою для спілкування. Ключовою особою є учасник (дитина молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями).

Формою організації тренінгів розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями є групова робота – в парах, трійках, четвірках та ін. Основними принципами групової роботи, на яких базується тренінг розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями, є:

- добровільність;
- рівноправність;
- спілкування;
- дискусія;
- порозуміння;
- партнерство;
- активність;
- спільний пошук;
- дослідницька позиція;
- конфіденційність [2, с. 53-54].

Тренінг як форма розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями сприяє активній участі і творчій взаємодії учасників тренінгу між собою і з тренером. Тренінг передбачає напрацювання і засвоєння поведінкових навичок, ідей, які необхідні для взаємодії у мікро- і макросоціумі. Об'єктом тренінгу є визначений вид комунікативної діяльності. Тренінг, навчання і набутий досвід спілкування є рівноправними партнерами в справі розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями [4].

Серед методів навчання, які найбільш активно застосовуються в тренінгових технологіях розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями, назвемо такі: міні-лекція, демонстрація, проблемна дискусія, індивідуальні завдання, ситуаційні завдання, ділові ігри, робота в малих групах, тестування, «мозкова атака», презентації та ін. [1-5]. Одночасно під час тренінгу доцільно застосовувати кілька методів. Наприклад, інструктаж під час тренінгу розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями можна поєднувати з показом, демонстрацією. Інші поширені поєднання методів навчання під час тренінгу можуть бути такі: міні-лекція (бесіда, розповідь, пояснення, дискусія) + імітаційна діяльність (ситуаційні завдання, ігри) + демонстрація (презентація) + тестування; «мозкова атака» + пояснення матеріалу (проблемно-орієнтовна дискусія) + індивідуальні завдання (робота в парах або малих групах), та ін. [3].

Оскільки тренінг розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями – групова форма роботи, то його характерними особливостями є: взаємна довіра і повага учасників; присутність спільної мети і спільної роботи спрямованої на досягнення цієї мети; співвідношення між структурованістю і спонтанністю групової роботи; взаємна підтримка учасників групи; усвідомлення учасниками відповідальності за свою роботу в групі; єдність внутрішньої згуртованості групи і її відкритості

зовнішньому світові; дотримання офіційних і неофіційних правил, які забезпечують ефективну роботу групи; зручний робочий ритм; відношення учасників до помилок, непорозумінь і конфліктів як до шляху зростання [1].

Отже, тренінг розвитку комунікативних навичок дітей молодшого підліткового віку з інтелектуальними порушеннями можна розуміти як своєрідну технологію, яка дає змогу відпрацьовувати комунікативні вміння і навички, наочно ілюструє наслідки прийнятих рішень, дає змогу перевірити альтернативність соціальних зв'язків, дозволяє одночасно застосовувати різну кількість методів комунікативно-ігрової діяльності, підвищуючи ефективність проведення практичних занять. Застосування певного методу визначається особливостями тренінгу: метою і завданнями тренінгу; особистістю тренера, а також учасників тренінгу; забезпеченістю тренінгу необхідними ресурсами. Одночасно під час тренінгу доцільно застосовувати кілька методів.

Література:

1. Бондар В. І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці: навч. посіб. Київ : Наш час, 2015. 176 с.
2. Карпенко Є. Організація тренінгу спілкування з дітьми різного віку: метод. матер. Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. 145 с.
3. Карпенко Є. Основи психотренінгу : навч. посіб. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. 78 с.
4. Основи тренерської майстерності: навч.-метод. посіб. / І.М. Матійків, А.І. Якимів, Т.Г. Черняк та ін. Львів : Манускрипт, 2012. 392 с.
5. Соколова Т. Тренінги та розвиток комунікацій. *Відкритий урок*. 2016. №1. С.51–61.

Ломінська Марія Ярославівна

здобувачка магістерського рівня вищої освіти
за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта»

Науковий керівник:

Горішна Н. М., кандидатка педагогічних наук, доцентка
доцентка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна*

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Ефективність інклюзивної освіти залежить від багатьох факторів. Зрозуміло, що це передбачає відповідну організацію навчального процесу, підготовку педагогів, використання особистісно орієнтованих методів навчання, залучення додаткових ресурсів і кадрів, а також соціально-психологічний супровід сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами. Тобто створення доступного освітнього